

Творческа автобиография

на чл.-кор. проф. д.ф.н. Стоян Панайотов Буров

Номиниран за участие в конкурса на БАН (2024 г.) за академик в направление Хуманитарни и обществени науки от:

- Факултетския съвет на Филологическия факултет на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“;
- Факултетския съвет на Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“;
- Научния съвет на Института за български език при Българската академия на науките

Мотиви за участие в конкурса:

Още в първия устав на Българското книжовно дружество от 1869 г. се посочва една от основните негови цели, а именно „обработването и усъвършенстването на българския език“. Това остава записано и в Устава на Българската академия на науките от 1911 г., когато дружеството е преобразувано в академия: „Академията има за цел да развива и разпространява науките и изкуствата, особено с оглед към българските земи, българския език и българската книжнина“.

След кончината на Михаил Виденов (2021) за съжаление науката за българския език остана без нито един академик в БАН, което е прецедент в цялата история на БКД и БАН. Ръководен от стремежа да възстановя мястото на науката за българския език и нейния авторитет сред академическото тяло в БАН и да допринесе според силите и възможностите си за нейното бъдещо развитие, издигам кандидатурата си, подкрепена от българската филологическа общност в София, Пловдив и Велико Търново. Смятам, че всеки от останалите трима член-кореспонденти по българско езикознание – Емилия Пернишка, Иван Добрев и Мария Попова, има високи научни постижения, но още в конкурса през 2021 г. никой от тях не пожела да се кандидатира за академик вероятно по възрастови причини. Разбира се, участието ми в конкурса е обусловено не просто за да запълня едно празно място, а преди всичко от това, че вече 50 години работя в полето на българистиката и имам своите научни успехи и признание във филологическата общност в България и сред малкото останали чуждестранни българисти и слависти. С известно неудобство се надявам тези ми постижения да бъдат оценени по достойнство от академическото тяло в БАН.

Завършил съм висше образование, специалност българска филология, през 1976 г. във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“. От 1976 до 1981 г. съм преподавател и старши преподавател по български език в Института за чуждестранни студенти – София, а от 1981 до 1984 г. – лектор по български език в Института за чужди езици – гр. Ханой, Виетнам. От 1984 г. до пенсионирането си през 2019 г. съм работил във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ като асистент, старши асистент, главен асистент, доцент и професор по съвременен български език. Хабилитирах се за доцент през 1990 г., а от 2006 г. съм професор. В края на 2014 г. бях избран за член-кореспондент на Българската академия на науките. От 2016 г. съм почетен професор на Тверския държавен университет, Русия, а от 2019 г. – professor emeritus на Великотърновския университет.

Бях аспирант на свободна подготовка във Великотърновския университет от 1978 до 1980 г. През 1982 г. защитих дисертация на тема „Граматическата категория степенуване в съвременния български книжовен език. Функционален анализ“ и получих степента „кандидат на филологическите науки“. В края на 2004 г. защитих

дисертационен труд на тема „Езикова категоризация на предметността в съвременния български език. Граматични класове и категории на съществителното име в съвременния български език“ и ми бе присъдена научната степен „доктор на филологическите науки“ (2005). Рецензентите на дисертационния труд дадоха много висока оценка на теоретичния принос на дисертацията. Книгата *Познанието в езика на българите* (2004; 2. изд. 2024), издадена по дисертационния труд, получи висока оценка в България и чужбина, вкл. от немската българистика и славистика в рецензията на проф. Хилмар Валтер в списание *Kritikon Litterarum* (Berlin), XXXIV, 2007, S. 35–45. Тази книга е най-цитираното мое научно произведение.

До пенсионирането си през 2019 г. съм чел лекционния курс по морфология на съвременния български език на студентите от филологическите специалности и лекционни курсове по комуникативна граматика, лингвистична прагматика, теория на речевите актове и модерна лингвистична българистика в магистърските и докторските програми. Водил съм специализиран курс по българска лингвистична историография. Водя магистърски курс по „Иновационни процеси в съвременната българска граматика“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ от уч. 2023-2024 г.

От 2004 до 2019 г., т.е. в продължение на 15 години, бях ръководител на Катедрата по съвременен български език. От 2007 до 2010 г. бях зам.-председател на Специализирания научен съвет по славянско езикознание при ВАК. От 2013 г. съм член на редакционната колегия на сп. *Российский гуманитарный журнал* [Санкт-Петербург], а от 2017 г. съм член на Международния редакционен съвет на сп. *Български език* – орган на Института за български език при БАН.

Научен ръководител на петима успешно защитили дисертационните си трудове докторанти (Стефан Гърдев, Мария Костова, Велин Димитров, Русин Коцев, Вехбие Балиева-Ашимова). Специализирал съм в Полша и Русия, участвал съм в научни форуми в България, Северна Македония, Турция, Русия, Казахстан и др. Рецензент на дисертационни трудове и по конкурси за доценти и професори на Великотърновския университет, Софийския университет, Института за български език при БАН, Пловдивския университет, Университета по библиотекознание и информационни технологии.

Автор съм на около **250** научни труда – монографии, учебници, речници, помагала, студии, статии и др., някои от които са многократно преиздавани или препечатвани. Започнах да публикувам научни трудове още като студент, първите ми публикации са в реномираните издания сп. *Български език* (орган на Института за български език при БАН) и *Rocznik Slawistyczny* (Полша). Публикувам в националните специализирани списания *Български език*, *Език и литература*, *Съпоставително езикознание*, *Списание на БАН*, в сборници и годишници в страната и чужбина. Трудовете ми са широко цитирани и използвани в родната и задграничната славистика и българистика, рецензии за тях са публикувани в реномирани български и чужди издания. Основните ми трудове са включени в специализираните национални и международни библиографии и бази данни. Някои публикации – 64 статии и 2 книги, са базирани в интернет мрежата academia.edu, вж. <<https://uni-vt.academia.edu/StoyanBurov>> , и според статистиката към 23 май 2024 г. публикациите имат общо 18224 посещения от 92 страни. Участвал съм с публикации, интервюта и изказвания по езикови теми в регионалните и националните печатни и електронни медии: в. Култура, в. Аз-Буки, в. Дневник, в. Стандарт, в. Борба и

в. Янтра днес (В. Търново), Радио София – програма Христо Ботев, Радио Стара Загора, телевизия Евроком и др.

Основните ми теоретични приноси са в областта на когнитивната лингвистика и теорията на категоризацията, функционалната граматика и теорията на семантичното взаимодействие. **Основател на научното направление по когнитивна граматика в България.** Защитих първия в България голям докторат по когнитивна граматика. Изследванията ми в тази област са широко използвани, цитирани, коментирани. Работя върху въпроси на българската граматика, езиковата култура и лингвистичната прагматика, както и в областта на речниковото дело, на обучението по български език като роден и чужд език. Във фокуса на научните ми интереси е и проблематиката на българистичното лингвистично наследство, вкл. лингвистичното наследство на Българското книжовно дружество.

Аз съм главен съставител и отговорен редактор на първия след 1989 г. и втори за всички времена еднотомен *Съвременен тълковен речник на българския език* (1056 стр., 1. изд.: 1994), който продължава да се преиздава и се е превърнал в настолна книга за много културни българи и специалисти в България и чужбина. Речникът е залегал в основата на най-популярния електронен тълковен речник на българския език, използван ежедневно от хиляди потребители в интернет.

Автор съм на добилия широка известност във всички българистични центрове и школи в Европа и света учебник *Български език за чужденци* (1. изд. 1997). Колкото и невероятно да изглежда, именно с този учебник добих голяма популярност в целия българистичен и славистичен свят.

В съавторство с П. Радева съм съставител на *Учебен правописен речник на българския език* (1. изд. В. Търново: Слово, 1993), който продължава да се издава и вече има над 300 хиляди тираж в 30 издания.

През 2023 г. бе издаден големият *Từ điển Bùn – Việt – Българско-виетнамски речник* (965 стр.), на който аз заедно с доц. Чан Тхи Мин Хоа (Ханой) сме отговорни редактори и основни съставители. Речникът се изработи със субсидия от българското министерство на външните работи и по проект на Университета за социални науки и хуманитаристика в Ханой. Речникът в лицето на двамата отговорни редактори е отличен с втора награда (първа не се присъжда) и парична премия в конкурса за 2023 г. на Министерството на външните работи на СР Виетнам за чуждестранна продукция.

Аз съм основен автор и ръководител на научния проект „Българистично лингвистично наследство. Портрети, творби, приноси на български и чуждестранни учени“. В рамките на този проект е създаден сайтът „Езиково и езиковедско наследство“ (e-nasledstvo.com), който от края на 2014 г. до май 2024 г. има повече от 660 хиляди посещения от потребители.

След избирането ми за член-кореспондент през 2014 г., за да заслужи признанието, което получих, започнах да се занимавам с историята и постиженията на Българското книжовно дружество и Българската академия на науките главно в областта на науката за българския език. Проучих документално хронологията за преобразуването на БКД в академия (вж. публикация в *Списанието на БАН*, 2022, № 2), за пръв път научно изследвах ролята на БКД и на *Периодическото списание на Българското книжовно*

дружество за налагане и опазване на Марин-Дриновия правопис по време на правописните борби от края на 19. и началото на 20. век. Публикувах подробен материал за Иван Пеев Плачков – действителен член на БКД и БАН (от 1900 г.), относно неговата 39-годишна служба без прекъсване като деловодител на БКД и секретар на БАН (вж. публикация в *Списанието на БАН*, 2024, № 2). Публикувах в отделни статии и в книгата „От наследството на Българското книжовно дружество до съвременната българска лингвистика“ (2021) очерци и материали за дейността и приносите на академиците Александър Теодоров-Балан, Любомир Милетич, Беньо Цонев, Манол Иванов, Иван Пеев Плачков, Стефан Младенов, Стоян Романски, Михаил Виденов, на чл.-кор. Любомир Андрейчин, на Густав Вайганд – дописен член на БКД и БАН (от 1902 г.), на Хилмар Валтер – чуждестранен член на БАН, и др.

За първи път изследвах и обнародвах приноса на БАН за развитието на хуманитарните науки във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ и за преобразуването на Висшия педагогически институт във Велико Търново през 1971 г. в университет (вж. *Списание на БАН*, 2016, № 1).

Работя вече 50 години в полето на лингвистичната българистика: преподавател, научен ръководител и консултант на студенти, докторанти, специализанти и млади учени, рецензент на дисертации и научни трудове, покровител на младите и талантивите български лингвисти, административен ръководител на научния и академичния живот, общественик популяризатор на българския език и култура в страната и чужбина, автор на теоретични и приложни изследвания, съставител на речници, учебници и помагала, ползващи се с висока популярност.

Основни трудове: **Книги:** 1. Степените за сравнение в съвременния български език (1988); 2. Форми и значение на съществителното име (1996); 3. Познанието в езика на българите (2004; 2. изд. 2024); 4. Изследвания по граматиката на съвременния български език (Тверь, 2016); 5. *Studia Grammatica Bulgarica* (2019); 6. От наследството на Българското книжовно дружество до съвременната българска лингвистика. Очерци и бележки по история на българското езикознание (2021); 7. Лингвистични хоризонти. Избрани трудове (2021); **Речници:** 1. Учебен правописен речник на българския език (в съавт.) (1. изд. 1993; 30. изд. 2023); 2. Съвременен тълковен речник на българския език (в съавт.) (1. изд. 1994; 3. изд. 1999-2000); 3. Речник на чуждите думи в български (в съавт.) (1995); 4. Малък тълковен речник на българския език (в съавт.) (1998; 5. изд. 2023); 5. Малък речник на чуждите думи в българския език (в съавт.) (2000); 6. Българско-виетнамски речник / *TỪ ĐIỂN BUN – VIỆT* (в съавт.) (2023); **Учебници и учебни помагала:** 1. Български език. Учебник за участниците в Летния семинар за чуждестранни българисти и слависти (в съавт.) (1985); 2. Правопис и препинателни знаци в съавт.) (1993; 5. изд. 2015); 3. Съвременен български език. Морфология (в съавт.) (1993); 4. Български език за чужденци (1997); 5. Аз говоря български. А ти? Български език за немскоезични студенти (в съавт.) (2009); 6. Български език за 5. клас (в съавт.) (2016); 7. Български език за 6. клас (в съавт.) (2017); 8. Български език за 8. клас (в съавт.) (2017).

Вж. повече за Стоян Буров:

1. Чл.-кор. проф. д.ф.н. Стоян Панайотов Буров. – *Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“*, Катедра по съвременен български език.
<<https://www.uni-vt.bg/bul/staffinfo.aspx?u=154&zid=70&ppage=54>>

2. Чл.-кор. Стоян Панайотов Буров. – *Българска академия на науките*. Събрание на академиците и член-кореспондентите. <https://www.bas.bg/?page_id=52>

3. Стоян Буров. – *Уикипедия, свободната енциклопедия*.
<http://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%BE%D1%8F%D0%BD_%D0%91%D1%83%D1%80%D0%BE%D0%B2>
4. К. Цанков. Проф. д.ф.н. Стоян Буров на 60 години. – *Проглас* (Велико Търново), 2011, № 2, стр. 168–171.
5. М. Илиева. Стоян Буров на 60 години. – *Съпоставително езикознание*, 2011, № 3, стр. 92–95.
6. М. Илиева. Библиография на трудовете на Стоян Буров. – *Съпоставително езикознание*, 2011, № 3, стр. 96–105.
7. Стоян Буров. Библиография. – Електронно списание *LiterNet*, 02.08.2013, № 8 (165)
<<http://litenet.bg/publish28/stoian-burov/bibliografiia.htm>>
8. В. Петров. Чл.-кор. проф. д.ф.н. Стоян Буров на 65 години. – *Български език*, LXIII, 2016, № 3, стр. 138–143.
9. *Aut inveniam viam, aut faciam*. Сборник в чест на чл.-кор. проф. д.ф.н. Стоян Буров. В. Търново: Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, 2019. 688 стр. Вж. там: 1. М. Илиева. И се роди езиковед, стр. 15–20; 2. Вл. Маринов. Библиография на трудовете на чл.-кор. проф. д.ф.н. Стоян Буров, стр. 25–49; 3. М. Илиева. В дълбините на езиковата структура, стр. 51–58; 4. В. Петров. Предходници и следовници, стр. 361–363; 5. В. Иванова. С грижа за родния език, стр. 481–485.
10. В. Петров. Стоян Буров на 70 години. Пълна библиография на трудовете на Стоян Буров. – *Съпоставително езикознание*, 2021, № 2-3, стр. 74-96.
11. В. Бонджолова. Член-кореспондент Стоян Буров навърши 70 години. – *Списание на Българската академия на науките*, 2021, № 5, стр. 51-54.

4 юни 2024 г.

Подпис: